

על החיים ועל המוות

התנגדותו של פלוסר להמתת כלבתו קלרה היתה נחרצת. מרגע שהורדמה לנצח בנוכחותו החל לטעון כי איננו יכול לחיות בשל כך. ובאמת - תשעה ימים לאחר מכן - מת מוות קליני. על המתת חסד בחייו של הפרופ' דוד פלוסר, במלאות שלוש שנים למותו - מפי בנו

יוחנן פלוסר | 11.09.2003 00:00 | עודכן ב: 11:17

כשהתבקש הפרופ' דוד פלוסר, חצי שנה לפני מותו, לכתוב את קורות חייו לכבוד זכייתו בפרס רוטשילד בחקר מדעי היהדות, לקח פיסת נייר ורשם בכתב ידו המיוחד שבע שורות קצרות וחלקיות. שורות אלה נרשמו מצדו האחר של מאמרו Der Tod, על מותו של ישוע. מתוך היכרותי העמוקה עמו אין ספק כי בחר נייר טיוטה זה בכוונה והיה כאן עירוב של הומור וסאטירה, אמונתו בניצחון החיים על המוות ובראייתו את קדושת החיים כמוטיב מרכזי ביהדות ובחייו. תמיד נהג להדגיש בתפילת הלל את הפסוק "לא המתים יהללו יה".

נדמה כי פלוסר כמעט דאג לכך שתאריך מותו יהיה גם הוא שייך לאותן הלצות וסיפורי אמת על החיים ועל המוות שכה איפיינו אותו. הוא מת ביום הולדתו: 15 בספטמבר 2000. הסיפורים הללו היו כעין חוט מקשר בין אמונתו בחיים שאחרי המוות ובין התייחסותו לעניין הגלגולים כבעלי משמעות בעולמנו. אמונתו (שקתה במשהו עם השנים) היתה מהולה בציניות ובהומור אין קץ. רחה פרייאר, שהיתה ידידת אמת של פלוסר, הביאה אליו מומחית לגלגולי נשמות שטענה כי הוא גלגולו של גיליין; פלוסר אכן ניצל את כישורו התיאטרלי כדי לנאום באיטלקית כגיליין.

כל זה לא מנע ממנו לאחוז במישור החיים המעשי בעמדה ארצית-קוגניטיבית, שלעגה למאמינים בגופות, בקברים או בדיבור ובפנייה אל המת, ובכלל זה בהספדים. כשהיה סטודנט ציוותה עליו אשת הפרופ' האנס לוי לשבת במשמרת כבוד לילית ליד המקרר שנשמרה בו גופת בעלה. "במשך הלילה שמעתי את המנוע של המקרר וחשבתי לעצמי, איזה יופי! הפרופסור שלי מתקרר עכשיו. בבוקר הגיעה אשתו, פתחה את המקרר, הוציאה את הגופה ופנתה אלי ואמרה במבטא ייקי: 'האנס יקירי, תראה כמה נאמנים הסטודנטים שלך, שישבו כאן כל הלילה'... פלוסר, שלא התרשם כלל מהנאום, הוסיף: "זו הפעם הראשונה שראיתי את הפרופסור שלי בלי משקפיים".

פלוסר מת לפחות שלוש פעמים מוות קליני מוחלט, ופעמים רבות נשק לו מלאך המוות, אך פלוסר סירב לו. בחורף 1985 מת מוות קליני ממשי ראשון, בהגיעו לקמפוס הר הצופים ביום שלג. לאחר שביצעו בו החיאה קשה מאוד ושברו חלק ניכר מצלעותיו ("הם הרביצו לי", טען), אמר הרופא בבית החולים לחברו הטוב מגרמניה, תעשיין אלקטרוניקה גדול, כי פלוסר לא יעבור את הלילה. התעשיין ישב במלונו בירושלים ונדר לאלוהים כי אם יחיה פלוסר הוא מוכן לוותר על כל רכושו. פלוסר הבריא, והתעשיין פשט את הרגל פעמיים ונשאר חסר כל. למחרת, לפנות בוקר, ניגשה אחות ביחידה לטיפול נמרץ אל פלוסר, ושאלה אותו אם ראה שם משהו, בזמן שמת מוות קליני. כיסוי הראש של האחות והידיעה כי היא מתגוררת בבית-אל הניעו את פלוסר לספר לה סיפור מסתורי ומוזר, שכמובן לא היה ולא נברא. לבסוף שאל אותה: "נו, את מרוצה? זה חיזק את אמונתך?" לאחר כמה שבועות התקיים כנס בינלאומי באוניברסיטה העברית בנושא החיים לאחר המוות, ופלוסר צוטט בו כאומר "אין שם כלום".

המוות הקליני הזה אירע, אליבא דפלוסר, בשל הרדמתה או הריגתה (כהגדרתו) של כלבתו האהובה קלרה, שהיתה חולה מאוד. פלוסר התנגד נמרצות להמתות חסד מכל סוג שהוא, לא רק בשל קדושת

החיים ביהדות אלא גם בשל אותן המתות חסד שביצעו הגרמנים באוכלוסיות חריגות על פי ראייתם. בגללן נדר לאחר מלחמת העולם השנייה שלא להרוג אפילו זבוב, וכך נהג. התנגדותו להמתת הכלבה קלרה היתה נחרצת. מרגע שהורדמה לנצח בנוכחותו החל לטעון כי איננו יכול לחיות בשל כך. עשרות פעמים ביום, ואולי מאות, היה מאיים וטוען: "אני אמות, אני אמות", ובאמת - תשעה ימים לאחר מכן - מת מוות קליני. הבדיקה של סיבת המוות הקליני נכשלה מפני שבשעת הבדיקה הרצה לאח המטפל בו, שהיה תלמידו, וזה התרכז מדי בדברי מורו. כמה ימים לאחר האירוע קיבל פלוסר בחדר הטיפול הנמרץ צילום גדול של כלבתו קלרה. רופאים ואחיות שעמדו מסביבו נדהמו לשמוע מפיו את הטענה: "אתם יודעים למה אני פה? כי המשפחה הרגה לי את הכלבה הזאת".

בתקופות האשפוז הרבות של פלוסר בחדר הטיפול הנמרץ עלו בו, ובבנו הכותב כאן, שאלות קשות מאוד באשר לחוסר המדיניות ביחס להמתות חסד. באחד הרגעים הקשים ביותר, שעה שטיפלו בו במסירות שני רופאים צעירים, קרובי משפחתו של הפרופ' ישעיהו ליבוביץ, ניגשה אלי אחת מהן והתייעצה עמי כיצד לנהוג במצבו הקשה. היה זה לאחר שלושה כישלונות של ניתוק ממכונת ההנשמה, וצריכה היתה להתקבל החלטה מהירה אם לקרוא למרדים ולחבר אותו בפעם הרביעית למכונת הנשמה, והפעם בדרך מסובכת יותר. הרופאים ציפו ממני לקבל החלטה בעניין. הצעתי כי נשוחח עם אבי. הסברתי לו את העניין ואת

משמעויותיו, ובכלל זה הסבל שעלול להיגרם לו. אך הוא ביקש לעבור את הפרוצדורה המסובכת ולהילחם נגד המוות ובעד החיים. מיד כשהגיע המרדים, והתברר לפלוסר כי בא מפאריס, החל לשוחח עמו בצרפתית, שהיתה אחת מ-26 השפות שלא ידע כי ידע.

באשפוזו האחרון עבר החייאה נוספת וקשה מאוד. אחריה שאלתי אותו ישירות, אם הוא רוצה לעבור את התהליך במקרה שנגיע שוב להחייאה קשה ולמכונת הנשמה. פלוסר ענה: "למה לא?" חלק מהרופאים מקבלים היום על עצמם החלטות אלוהיות שאסור להם לקבל, ובמיוחד אם הן מנוגדות לדעת החולה. כותב הרשימה הזאת איבד מאות שעות שינה בשלוש השנים האחרונות בשל התנהגותו של רופא מסוים, שמאז הדברים הללו קודם בתפקידו ועבר לעבוד בבית חולים אחר במשרה בכירה. הסיפור שהוא קשור בו מעלה שאלות אתיות קשות ביותר. כשבועיים לפני פטירת אבי הגיעה אמי לבית החולים. אותו רופא, יחד עם האחות הראשית, הודיעו לאמי שהמצב חמור מאוד ושאלו אותה מתי אגיע גם אני. אמי אמרה שבתוך שעה. השניים אמרו כי הם מקווים שהזמן יספיק. הגעתי למקום. אמי היתה חיוורת מאוד. נאמר לי כי בשעות הקרובות אבי ימות. לא העליתי בדעתי כי ישנו חשש או חשד לכאורה כי מישהו "יעזור" לו, ודווקא באופן שאבי כה תיעב, בהמתת חסד. הרופא אישר לי לשהות במקום מעבר לשעות הביקור הקפדניות ולהמתין למותו. חיכיתי למוות והוא לא הגיע. לחץ הדם המשיך לרדת. פתאום נכנס לחדר המלאך בלבן, מנהל המחלקה שליווה את אבי בנאמנות 15 שנה. הוא החוויר בראותו את הנעשה, ומיד פתח כמה ברזים שנסגרו כנראה קודם לכן על ידי הרופא האחר, ובהם ברז הדופאמין. מצבו של אבי, שלא רצה למות, התייצב.

זו הפעם הראשונה שאני מעלה את הדברים האלה על הכתב, והדברים קשים מנשוא. אם היתה מגיעה תלונה בעניין חמור כזה, האומנם היה מישהו מעמיד לדין את הרופא ההוא או לפחות מעיר לו? ספק גדול, מפני שהציבור שבוי היום באופנת המתת החסד, ולעתים הוא שוכח את עמדתו של החולה עצמו. כשבועיים מאוחר יותר החליטו הרופאים לעשות הכל כדי "לגמול" את אבי ממכונת ההנשמה, ולכן לא הפעילו אותה למשך יממה שלמה. גם את ההחלטה הזאת היה אבי פוסל בוודאי על הסף. מסיפור קשה אחר שעבר פלוסר ביחידה לטיפול נמרץ אני למד כי ספק גדול אם היה מגיש תלונה נגד הרופא שהוזכר לעיל. פעם אחת עמד אבי לעבור טיפול מורכב מאוד על ידי אח, והוא הביע את חששו כי האח אינו יודע את מלאכתו וכי הוא עלול למות במהלך הטיפול. אף על פי כן, לפני תחילת הטיפול ביקש ממני בכל לשון של בקשה כי אם ימות כתוצאה מהטיפול אהיה אני מחויב לקנות לאח מתנה במקומו. לא רק שלא ביקש איפוא להאשים את האח, אלא אולי אף רצה לנחמו על מותו כתוצאה מהטיפול.

כמה שעות לפני מותו קיבל פלוסר תואר דוקטור כבוד מהיברו יוניון קולג'. כשהבאתי לחדרו בטיפול הנמרץ את התעודות והגלימה ונפרדתי ממנו בברכת לילה טוב, אמר כי הלילה לא יהיה לילה טוב, וכך היה.

